

Bankų veikla

2009 metų pirmąjį ketvirtį bankų sistemos rodikliai išlaikė mažėjimo tendencijas, o mažėjimo tempas (išskyrus indėlius) buvo didesnis nei 2008 metų ketvirtą ketvirtį.

Veikiančių šalies bankų turtas (aktyvai), bankų pateiktų 2009 m. balandžio mėn. 1 d. finansinių ataskaitų duomenimis, sudarė 88 mlrd. Lt ir per ketvirtį sumažėjo 1,8 mlrd. Lt, arba 2,0 proc. Klientams suteiktos paskolos, kurių suma sudarė 69,0 mlrd. Lt, sumažėjo 2,5 mlrd. Lt, arba 3,5 proc. Bankuose laikomi indėliai sudarė 38,0 mlrd. Lt ir per ketvirtį sumažėjo 0,2 mlrd. Lt, arba 0,6 proc. Pirmąjį ketvirtį indėlių apimtys mažėjo beveik visose rinkos dalyse, išskyrus valdžios institucijų indėlius, kurie paaugo 0,7 mlrd. Lt.

Bankų sistemos kai kurių turto ir įsipareigojimų straipsnių dinamika

mln. Lt

Eil. Nr.	Pagrindinių turto ir įsipareigojimų straipsnių pavadinimai	Suma 2008 04 01	Suma 2009 01 01	Suma 2009 04 01	Pasikeitimas I ketvirtį, proc.	Pasikeitimas per metus, proc.
1	Turtas (aktyvai)	82 488,2	89 749,2	87 965,4	-2,0	6,6
2	Skolos vertybiniai popieriai	6 701,8	5 971,5	6 242,8	4,5	-6,8
3	Klientams suteiktos paskolos	63 062,9	71 440,9	68 967,3	-3,5	9,4
3.1	Iš – jų privačioms įmonėms	33 434,2	37 342,6	36 358,9	-2,6	8,7
3.2	Iš jų – finansų institucijoms	3 597,1	3 890,5	2 615,5	-32,8	-27,3
3.3	Iš jų – fiziniams asmenims	25 054,9	28 601,6	28 248,2	-1,2	12,7
3.4	Iš jų – būsto paskolos	17 712,0	20 772,4	20 750,0	-0,1	17,2
4	Paskolų vertės sumažėjimas	476,2	870,9	1 200,0	37,8	2,5 karto
4.1	Paskolų vertės sumažėjimo ir suteiktų paskolų santykis, proc.	0,8	1,2	1,71	-	-
5	Indėliai	39 735,9	38 231,3	37 984,0	-0,6	-4,4
5.1	Iš jų – privačių įmonių	11 870,7	10 605,8	10 467,7	-1,3	-11,8
5.2	Iš jų – finansų institucijų	1 197,5	1 227,4	939,7	-23,4	-21,5
5.3	Iš jų – fizinių asmenų	22 982,7	24 138,6	23 815,6	-1,3	3,6
6	Akcinių nuosavybė	6 225,4	6 778,9	6 807,3	0,4	9,3
7	Einamųjų metų pelnas (nuostolis)	337,2	867,3	-20,1	-	-

2009 metų pirmąjį ketvirtį, skirtingai nei 2008 metais, vėl didėjo trijų didžiausių bankų koncentracija pagrindinėse rinkos dalyse, mažėjo užsienio bankų skyrių ir kitų bankų užimamos rinkos dalys. Trijų didžiausių bankų valdoma turto rinkos dalis per ketvirtį išaugo 0,8 proc. punkto iki 66,4 proc.

2009 metų pirmąjį ketvirtį pasikeitė 2008 metais vyravusios turto struktūros pokyčių tendencijos. Priešingai nei praėjusiais metais pradėjo mažėti paskolų dalis turto struktūroje ir augti lėšų kredito įstaigose bei vertybinių popierių dalys. Per ketvirtį lėšos bankuose ir kitose kredito įstaigose išaugo 0,9 mlrd. Lt, arba 16 proc. Po daugiau nei metus užsitęsusio mažėjimo taip pat išaugo ir bankų investicijos į skolos vertybinius popierius – 0,3 mlrd. Lt, arba 4,5 proc. Bankai daugiausiai investavo į Lietuvos Respublikos Vyriausybės išleistus vertybinius popierius, o mažino užsienio bankų išleistų skolos vertybinių popierių portfelį.

Nepaisant to, kad bankai savo veiklą koncentruoja Lietuvoje, didžiąją jų aktyvų dalį sudaro užsienio valiuta denominuotas turtas, kurio dalis toliau didėja ir 2009 metais. Pirmąjį ketvirtį užsienio valiuta denominuoto turto dalis padidėjo 2,1 proc. punkto ir sudarė 66,6 proc.

Pirmąjį ketvirtį įsiskolinimas bankams ir kitoms kredito institucijoms sumažėjo 1,3 mlrd. Lt, arba 3,4 proc., o jo dalis įsipareigojimų struktūroje sumažėjo 0,6 proc. punkto. Bankų įsiskolinimas vietinėje rinkoje sudarė mažiau kaip 0,5 mlrd. Lt, arba 1,2 proc. visų įsiskolinimų bankams. Bendras įsiskolinimas patronuojantiems bankams ar kitiems tai pačiai kontroliuojančio banko grupei priklausantiems bankams (įskaitant ir subordinuotas paskolas) 2009 metų balandžio 1 dieną sudarė 37,4 mlrd. Lt, arba 46,1 proc. visų įsipareigojimų.

Nerezidentų indėliai, visus 2008 metus sparčiai mažėję tiek apimtimis, tiek pagal lyginamąjį svorį, šių metų pirmąjį ketvirtį išliko stabilūs ir 2009 metų balandžio 1 dieną sudarė 2 mlrd. Lt, arba 5,4 proc. visų klientų indėlių. Didžiąją dalį (74,6 proc.) minėtų nerezidentų indėlių sudaro privačių įmonių indėliai.

Bankų paskolų portfelis

Kaip minėta, 2009 metų pirmąjį ketvirtį paskolų portfelis sumažėjo 2,5 mlrd. Lt (3,5 proc.). 2009 metų kovo mėnesį užfiksuotas 1,7 mlrd. Lt paskolų portfelio sumažėjimas, kurį nulėmė 1 mlrd. Lt sumažėjusios paskolos finansų institucijoms bei 0,6 mln. Lt mažėjusios paskolos įmonėms.

Prastėjanti šalies ekonomikos būklė ir dėl to blogėjantys ūkio subjektų ir fizinių asmenų lūkesčiai bei atsargesnis bankų skolinimas gali nulemti ir tolimesnį paskolų portfelio mažėjimą. Tai patvirtina ir paskolų portfelio augimo potencialą parodančių kreditavimo įsipareigojimų pokyčiai: 2009 metų pirmąjį ketvirtį šie įsipareigojimai sumažėjo 1,4 mlrd. Lt (13,3 proc.). Labiausiai (1,0 mlrd. Lt) sumažėjo bankų įsipareigojimai kredituoti privačias įmones. Kita vertus, pastaruoju metu mažėjančios palūkanos už tarpbankines paskolas eurais ir litais, galimas būsto paskolų sąlygų švelnėjimas turėtų sulėtinti paskolų portfelio mažėjimą.

Ataskaitinį ketvirtį padidėjo tik valstybės ir savivaldybių įmonėms suteiktos paskolos, o visos kitos paskolų portfelio dalys sumažėjo. Labiausiai, 1,3 mlrd. Lt, mažėjo paskolų finansų įstaigoms suteiktų paskolų suma. Tai lėmė bankų dukterinių lizingo bendrovių įsipareigojimų sumažėjimas. Paskolos privačioms įmonėms sumenko 1 mlrd. Lt.

2009 metų pirmąjį ketvirtį, kuomet palūkanos už paskolas litais išliko žymiai didesnės už paskolų eurais palūkanas, paskolų litais dalis paskolų portfelyje sumažėjo 2,2 proc. punkto iki 33,2 proc.

2009 metų pirmąjį ketvirtį paskolų portfelio kokybės rodikliai pablogėjo. 2009 metų pirmąjį ketvirtį sumažėjus bankų paskolų portfeliui bei 329,1 mln. Lt (37,8 proc.) padidėjus specialiesiems atidėjiniams, specialiųjų atidėjinių santykis su paskolų portfeliu padidėjo 0,51 proc. punkto ir 2009 metų balandžio 1 dieną sudarė 1,71 proc.

Nuvertėjusių paskolų santykis su paskolų portfeliu 2009 metų pirmąjį ketvirtį padidėjo 1,91 proc. punkto ir, 2009 metų balandžio 1 d. duomenimis, sudarė 5,32 proc. Daugiau kaip 60 dienų pradelstų paskolų santykis su paskolų portfeliu per ketvirtį padidėjo daugiau kaip 2,5 karto iki 2,91 proc. Neveiksnių paskolų rodiklis per ketvirtį padidėjo iki 8,23 proc.

2009 metų balandžio 1 dienos duomenimis, bankai, nepažeisdami kapitalo pakankamumo normatyvo, yra pajėgūs absorbuoti 2,9 mlrd. Lt kredito rizikos nuostolių.

Veiklos riziką ribojančių normatyvų vykdymas

Nors pasaulinėse finansų rinkose toliau tvyrojo įtampa, šalies finansų rinkos skolinimosi kaštai išliko ganėtinai aukšti, tačiau dėl ataskaitinį ketvirtį mažėjusio kreditavimo Lietuvos bankų sistemos likvidumo rodikliai gerėjo jau antrą ketvirtį iš eilės. 2009 metų pirmąjį ketvirtį normatyvinis bankų sistemos likvidumo rodiklis išaugo net 3,4 proc. punkto ir, 2009 metų balandžio 1 duomenimis, sudarė 42,4 proc. – jis daugiau kaip 12 procentinių punktų viršijo Lietuvos banko nustatytą minimumą. Ataskaitinio ketvirčio metu bankų likvidus turtas išaugo beveik 0,3 mlrd. Lt, o einamieji įsipareigojimai mažėjo jau antrą ketvirtį iš eilės – per ketvirtį sumažėjo 2,7 mlrd. Lt.

Ataskaitinį ketvirtį bankų sistemos kapitalo bazė padidėjo 278 mln. Lt ir 2009 metų balandžio 1 dieną sudarė 7 458 mln. Lt, iš kurių didžiausia dalis (6 397 mln. Lt) teko I lygio kapitalui. Kapitalo bazę teigiamai veikė bankų uždirbtas 2008 metų pelnas, neigiamos įtakos turėjo kelių bankų patirtas 2009 metų pirmojo ketvirčio veiklos nuostolis. Bankų sistemos kapitalo pakankamumo rodiklis išaugo 1 proc. punktu ir 2009 metų balandžio 1 dieną sudarė 13,9 proc.

Kredito rizikai amortizuoti priskirtas kapitalas sudarė didžiąją kapitalo poreikio dalį (89,3 proc.) ir siekė 4 081 mln. Lt. O rinkos rizikai bei operacinei rizikai amortizuoti priskirtas kapitalas sudarė atitinkamai tik 223 mln. Lt ir 267 mln. Lt.

Siekdamas, kad operacinė rizika būtų tinkamai valdoma, Lietuvos bankas reikalauja, kad bankai nuolat tobulintų operacinės rizikos valdymo sistemą: kauptų duomenis apie nuostolius, peržiūrėtų informacines sistemas, turėtų veiklos tęstinumo planus ir pan.

2009 metų balandžio 1 dieną rinkos rizikos kapitalo poreikis sudarė 223 mln. Lt. Rinkos rizikos kapitalo poreikio augimą daugiausiai lėmė padidėjęs užsienio valiutos kurso pozicijų kapitalo poreikis, išaugus atvirai euro pozicijai.

Pirmąjį ketvirtį sistemos atviros pozicijos eurais santykis su kapitalu padidėjo daugiau kaip dvigubai – nuo 9 iki 20,3 proc. Visuose bankuose pozicijos eurais buvo didžiausios iš visų viena užsienio valiuta turimų pozicijų.

2009 metų pirmąjį ketvirtį bankų sistemos turto ir įsipareigojimų struktūrose pagal valiutas išliko tos pačios tendencijos kaip ir 2008 metais – toliau didėjo eurais denominuoto turto (jis dabar sudaro 57,7 proc.) ir įsipareigojimų (sudaro 49,3 proc.) dalys, o mažėjo litais denominuoti turtas ir įsipareigojimai.

Visi bankai vykdė Lietuvos banko nustatytus veiklos riziką ribojančius normatyvus.

Akcininkų nuosavybė

Bankų (be užsienio bankų skyrių) akcininkų nuosavybė 2009 metų pirmąjį ketvirtį padidėjo 54 mln. Lt, arba 0,8 proc., ir 2009 metų balandžio 1 dieną sudarė 6 844 mln. Lt. Augimui didžiausios įtakos turėjo vieno banko padidintas įstatinis kapitalas bei bankų pirmąjį ketvirtį uždirbtas 9,4 mln. Lt pelnas.

Kovo mėnesį bankuose įvykusių visuotinių akcininkų susirinkimų metu buvo paskirstytas 2008 metų ir praėjusių metų nepaskirstytas pelnas (2 408 mln. Lt). Bankai, atsižvelgdami į Lietuvos banko rekomendacijas, dividendų nemokėjo, o visas paskirstytinas rezultatas rezervų, atsargos kapitalo ir nepaskirstytojo pelno pavidalu liko bankų akcininkų nuosavybėje. Tokiu būdu buvo sustiprinta bankų kapitalo bazė.

Be to, trys bankai kapitalo bazę stiprino dalį pelno (96,3 mln. Lt) nukreipdami į atsargos kapitalą, kurio paskirtis yra garantuoti banko finansinį stabilumą ir kuris akcininkų sprendimu gali būti panaudotas banko veiklos nuostoliams padengti. Didžiausią paskirstytino pelno dalį (2 181 mln. Lt) bankai paliko akcininkų nuosavybėje nepaskirstytojo pelno, perkeliama į kitus finansinius metus, pavidalu.

Bankų sistemos įstatinis (įregistruotas akcinis) kapitalas 2009 metų pirmąjį ketvirtį padidėjo 43 mln. Lt ir 2009 metų balandžio 1 dieną sudarė 3 572 mln. Lt. Keletas bankų, siekdami užtikrinti tolesnę subalansuotą veiklos plėtrą, įstatinio kapitalo didinimą planuoja 2009 metais.

Kaip ir ankstesniais laikotarpiais Lietuvos bankų sistemoje dominavo skandinaviškas kapitalas. Nerezidentų valdoma įstatinio kapitalo dalis 2009 metų pirmąjį ketvirtį išaugo 45,8 mln. Lt, arba 0,27 proc. punktais, ir 2009 metų balandžio 1 dieną sudarė 85,4 proc.

Pelningumas ir veiklos efektyvumas

2009 metų pirmąjį ketvirtį šalies bankinė sistema dirbo nuostolingai – bendras šalies bankų nuostolis siekė 20,1 mln. Lt. Praėjusiais metais analogišku laikotarpiu šalies bankai uždirbo 337,2 mln. Lt.

Pelningai 2009 metų pirmąjį ketvirtį dirbo 6 šalies bankai ir 3 užsienio bankų skyriai. Nuostolių patyrė 3 bankai ir 4 užsienio bankų skyriai.

Pastaruosius keletą metų nuolatos augusios grynosios palūkanų pajamos šių metų pirmąjį ketvirtį palyginti su praėjusių metų atitinkamu laikotarpiu mažėjo beveik 85 mln. Lt, arba 17,6 proc., ir sudarė 398 mln. Lt. Grynujų palūkanų pajamų mažėjimą lemia daugelyje bankų pradėjęs mažėti paskolų portfelis bei mažėjanti realioji palūkanų marža.

Svarbiausias bankų veiklos pelningumą bloginęs veiksnys šių metų pirmąjį ketvirtį buvo gerokai išaugę bankų nuostoliai dėl paskolų vertės sumažėjimo. Tokie nuostoliai praėjusį ketvirtį palyginti su 2008 metų pirmuoju ketvirčiu išaugo nuo 24,3 mln. Lt iki 336,5 mln. Lt.

Vienas iš bankų rezultatą gerinusių veiksnių vis dar išliko grynosios paslaugų ir komisinių pajamos. Tokios pajamos išaugo 6,4 mln. Lt, arba 3,4 proc., ir sudarė 163,6 mln. Lt.

Vienas iš bankų veiklos rezultatą gerinančių veiksnių taip pat buvo šiais metais pradėjusios mažėti bankų operacinės išlaidos. Operacinių išlaidų mažėjimą nulėmė 12,4 proc. sumažėjusios personalo išlaikymo išlaidos.

Pažymėtina, kad šiais metais nei vienas bankas nenumatė išmokėti tantjemų banko vadovams už praėjusių metų veiklos rezultatus.

Kadangi bankinė sistema šių metų pirmąjį ketvirtį dirbo nuostolingai, turto gražos rodiklis tapo neigiamas (-0,1 proc.). Nors nuosavybės gražos rodiklis vis dar išliko teigiamas, nes bankų (be užsienio skyrių) veikla buvo pelninga, jis sudarė vos 0,6 proc. (praėjusių metų pirmąjį ketvirtį buvo 21,7 proc.).

Šiuo metu rinkoje susidariusi padėtis, kai EURIBOR palūkanos pasiekusios itin žemą lygį, o išteklių pritraukimas dėl išaugusios šalies rizikos išlieka brangus, yra itin nepalanki bankams pelningumo prasme. Taigi šie du veiksniai lėmė, kad realioji palūkanų marža pirmąjį ketvirtį sumažėjo net 0,52 proc. punkto iki 1,55 proc. ir buvo žemiausia per visą bankų veiklos istoriją.

LIETUVOS CENTRINĖS KREDITO UNIJOS VEIKLA

Lietuvos centrinės kredito unijos (LCKU) turtas pirmąjį ketvirtį išaugo 49,6 mln. Lt ir 2009 metų balandžio 1 dieną sudarė 186,9 mln. Lt.

LCKU turto pokyčiai tiesiogiai priklauso nuo pagrindinio finansavimo šaltinio – joje laikomų kredito unijų (LCKU narių) indėlių kitimo. Turto augimą ataskaitinį ketvirtį nulėmė pagrindinio LCKU finansavimo šaltinio – kredito unijų narių indėlių išaugimas. Pradėjus Nacionalinei mokėjimų agentūrai atsiskaitinėti su žemdirbiais, kredito unijų indėlių, laikomų LCKU, apimtys pirmąjį ketvirtį išaugo 48,6 mln. Lt iki 159,6 mln. Lt.

LCKU paskolų portfelis 2009 metų pirmąjį ketvirtį sumažėjo 8,4 proc. iki 74,8 mln. Lt, o per metus paskolų portfelis išaugo 46,5 proc. Paskolų portfelio kokybė išlieka gera. LCKU Lietuvos bankui pateiktų ataskaitų duomenimis, turto nuvertėjimo ir paskolų, kurių periodiniai mokėjimai pradelsti daugiau negu 60 dienų, 2009 metų balandžio 1 dieną nebuvo.

2009 metų pirmąjį ketvirtį LCKU dešimčiai kredito unijų padėjo spręsti trumpalaikes likvidumo problemas, teikdama paskolas likvidumui palaikyti. 2009 metų balandžio 1 dieną šios kredito unijos buvo skolingos LCKU 3,9 mln. Lt. Šiais metais buvo panaudotos Stabilizacijos fondo lėšos. Vienai kredito unijai kovo mėnesį iš šio fondo buvo suteikta 0,3 mln. Lt subordinuota paskola.

Nuo metų pradžios LCKU uždirbo 652 tūkst. Lt pelno. Tai yra 57,5 proc. daugiau negu analogišku praėjusių metų laikotarpiu – tada buvo uždirbta 414 tūkst. Lt. Pelno padidėjimui šiemet lemiamos įtakos turėjo tai, kad padidėjus LCKU veiklos apimtims ir indėlių bankuose pelningumui išaugo grynosios palūkanų pajamos.

LCKU likvidumo bei kapitalo pakankamumo rodikliai ir toliau vykdomi daugiau nei reikalaujama. 2009 metų balandžio 1 dieną LCKU vykdė ir kitus Lietuvos banko nustatytus veiklos riziką ribojančius normatyvus.

KREDITO UNIJŲ VEIKLA

2009 m. balandžio 1 d. Lietuvoje veikė 67 kredito unijos, vienijusios beveik 98 tūkstančius narių.

Kredito unijų sistemos turto ir įsipareigojimų straipsnių dinamika

mln. Lt

Eil. Nr.	Balansinės ataskaitos straipsnio pavadinimas	2008 04 01	2009 01 01	2009 04 01	Pasikeitimas (proc.)	
					I ketvirtį	Per metus
1.	Turtas (aktyvai)	677,6	794,8	833,8	4,9	23,1
2.	VVP	14,6	23,3	29,4	26,4	2 k.
3.	Suteiktos paskolos	487,0	591,9	578,9	-2,2	18,9
4.	Specialieji atidėjiniai paskoloms	2,7	5,2	8,1	57,8	3 k.
5.	Indėliai	533,6	596,2	643,3	7,9	20,6
	Iš jų – kredito unijų narių ir asocijuotų narių	528,4	591,1	638,3	8,0	20,8
6.	Pajinis kapitalas	72,7	92,5	93,2	0,8	28,2
7.	Einamųjų metų pelnas (nuostolis)	0,5	0,7	-3,0	-	-

2009 metų pirmąjį ketvirtį, tebesitęsiant nepalankiai ekonominei situacijai, kredito unijų turto, indėlių ir pajinio kapitalo augimo tempai buvo žymiai lėtesni nei prieš metus. Per šį ketvirtį:

- turtas išaugo 4,9 proc. ir 2009 metų balandžio 1 dieną sudarė 0,95 proc. veikiančių bankų sistemos turto (didžiausios Panevėžio kredito unijos turtas 2009 metų balandžio 1 dieną sudarė 80,3 mln. Lt, arba 9,6 proc. visų kredito unijų turto);
- suteiktos paskolos sumažėjo 2,2 proc. ir sudarė 68,4 proc. viso turto. 2009 metų balandžio 1 dieną specialiuosius atidėjimus paskoloms buvo sudariusios 55 kredito unijos;
- investicijos į Vyriausybės vertybinius popierius išaugo 26,4 proc.;
- priimti indėliai padidėjo 7,9 proc., didžiausią jų dalį (99,2 proc.) sudarė narių indėliai;
- kredito unijų pajinis kapitalas padidėjo 0,8 proc.

2009 metų pirmąjį ketvirtį 30 kredito unijų veikla buvo pelninga – jos uždirbo 0,8 mln. Lt pelno. Nuostolingai dirbo 37 kredito unijos – jos patyrė 3,8 mln. Lt nuostolio. Ataskaitinio ketvirčio kredito unijų sistemos veiklos rezultatas – 3 mln. Lt nuostolio. Praėjusių metų analogišku laikotarpiu dėl 3 kartus mažesnių išlaidų specialiesiems atidėjiniams kredito unijos uždirbo 0,5 mln. Lt pelno.

Kaip ir ankstesniais metais, pagrindinis kredito unijų pajamų šaltinis buvo palūkanų pajamos, sudariusios 90,8 proc. visų pajamų. Didžiausią išlaidų dalį (49,2) sudarė palūkanų išlaidos.